

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ»
ЧЕРКАСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ

ФІНАНСОВИЙ ПРОСТІР

МІЖНАРОДНИЙ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 1 (29) 2018

Черкаси
2018

ЕЛЕКТРОННЕ НАУКОВЕ ФАХОВЕ ВИДАННЯ
МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЖУРНАЛ
«ФІНАНСОВИЙ ПРОСТІР»

<http://fp.cibs.ubs.edu.ua>

№ 1 (29) 2018

У журналі публікуються статті українською, російською, англійською та польською мовами.

Виходить 4 рази на рік.

Засновник:

Державний вищий навчальний заклад «Університет банківської справи».

04070 м. Київ, вул. Андріївська, 1.

Видавець:

Черкаський навчально-науковий інститут Державного вищого навчального закладу «Університет банківської справи».

18028 м. Черкаси, вул. В'ячеслава Чорновола, 164.

Включено до Переліку наукових фахових видань України з питань економіки (наказ МОНУ № 1411 від 10.10.2013) та провідних міжнародних наукометричних баз: EBSCO Publishing (США), Open Academic Journal Index (OAII), CiteFactor

Рекомендовано до поширення в мережі «Інтернет» вченою радою Черкаського навчально-наукового інституту Державного вищого навчального закладу «Університет банківської справи», протокол № 2 від 21 березня 2018 року

При використанні матеріалів, опублікованих у журналі, посилання на «Фінансовий простір» обов'язкове.

Редакційна колегія

Головний редактор:

БАРАНОВСЬКИЙ Олександр Іванович,
доктор економічних наук, професор,
проректор з наукової роботи
ДВНЗ «Університет банківської справи» (Україна)

Заступник головного редактора:

ПАНТЕЛЕСЬКА Наталія Миколаївна,
доктор економічних наук, доцент,
заступник директора
Черкаського навчально-наукового інституту
ДВНЗ «Університет банківської справи» (Україна)

Відповідальний секретар:

ГМИРЯ Вікторія Петрівна,
кандидат економічних наук, доцент
кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Черкаського навчально-наукового інституту
ДВНЗ «Університет банківської справи» (Україна)

Члени редколегії:

АЛКАРІЄВ Нуріддін Сапаркарійович,
доктор економічних наук, професор
кафедри соціології Національного університету
Узбекистану імені Мірзо Улутбека (Узбекистан)

ГРАБІНСЬКА Барбара,
Ph. D., ад'юнкт кафедри фінансів
Краківського економічного університету
(Республіка Польща)

ДМИТРЕНКО Ірина Миколаївна,
доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри обліку і оподаткування
Інституту банківських технологій та бізнесу
ДВНЗ «Університет банківської справи» (Україна)

ДУНСЬКА Маргарита,
доктор економічних наук, професор,
заступник декана факультету бізнесу, менеджменту
та економіки Латвійського університету
(Республіка Латвія)

КУЗНЕЦОВА Анжела Ярославівна,
доктор економічних наук, професор,
ректор ДВНЗ «Університет банківської справи»
(Україна)

КУЗНЕЦОВА Світлана Анатоліївна,
доктор економічних наук, професор,
проректор з навчально-методичної роботи
ДВНЗ «Університет банківської справи» (Україна)

КУЗЬМЕНКО Олександр Борисович,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки підприємства
Чорноморського національного університету
імені Петра Могили (Україна)

КУКЛІН Олег Володимирович,
доктор економічних наук, професор, директор
Черкаського державного бізнес-коледжу (Україна)

МІЩЕНКО Світлана Володимирівна,
доктор економічних наук, доцент, професор
кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Інституту банківських технологій та бізнесу
ДВНЗ «Університет банківської справи» (Україна)

ПАШКЯВІЧЮС Арвідас,
доктор соціальних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів економічного факультету
Вільнюського університету (Республіка Литва)

ПРОКОПЕНКО Наталія Семенівна,
доктор економічних наук, професор,
проректор з наукової роботи Приватного вищого
навчального закладу «Європейський університет»,
радник податкової служби І рангу (Україна)

РОГОВА Наталія Василівна,
кандидат економічних наук, доцент,
директор Черкаського навчально-наукового інституту
ДВНЗ «Університет банківської справи» (Україна)

СМОВЖЕНКО Тамара Степанівна,
доктор економічних наук, професор,
ДВНЗ «Університет банківської справи» (Україна)

ХАБЕР Йозеф Антоні,
Ph. D., професор Школи бізнесу Познані
(Республіка Польща)

ШЕБЕКО Костянтин Костянтинович,
доктор економічних наук, професор,
ректор Поліського державного університету
Національного банку Республіки Білорусь
(Республіка Білорусь)

Адреса редакційної колегії

Черкаський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи»,
вул. В'ячеслава Чорновола, 164, м. Черкаси, 18028, тел.: (050) 640-38-84, e-mail: fp@cibs.ubs.edu.ua

Ministry of Education and Science of Ukraine
Higher State Educational Institution «Banking University»
Cherkasy educational-scientific Institute

FINANCIAL SPACE

THE INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL JOURNAL

№ 1 (29) 2018

Cherkasy
2018

ELECTRONIC SCIENTIFIC EDITION
THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL JOURNAL
«FINANCIAL SPACE»

<http://fp.cibs.ubs.edu.ua>

№ 4 (28) 2017

Contributions to the Journal are accepted in Ukrainian, Russian, English and Polish.
 Published 4 times a year.

Founder:

Higher State Educational Institution «Banking University».
 04070 Kyiv, Andriivska str., 1.

Publisher:

Cherkasy educational-scientific institute of the Higher State Educational Institution «Banking University»
 18028 Cherkasy, V. Chornovol str., 164.

*Included in the List of research and professional publications of Ukraine on economics
 (Decree of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 1411 of October 10, 2013)*

Recommended for online publication by the Academic Council of Cherkasy educational-scientific Institute
 of the Higher State Educational Institution «Banking University» by protocol № 2 of March 21, 2018.

In case of reprinting of materials published in the journal, the reference to «Financial Space» is required.

Editorial Board

Editor-in-Chief:

Alexander BARANOVSKY,
 Doctor of Economics, Professor,
 Vice Rector for Research Affairs of SHEI «Banking University»
 (Ukraine)

Deputy Editor:

Natalia PANTELEYEVA,
 Doctor of Economics, Associate Professor,
 Deputy Director of Cherkasy educational-scientific
 institute of SHEI «Banking University» (Ukraine)

Executive Secretary:

Victoria HMYRYA,
 Ph. D., assistant professor of Cherkasy educational-scientific
 institute of SHEI «Banking University» (Ukraine)

Members of the editorial board:

Nuriddin Saparkariyevich ALIKARIYEV,
 Doctor of Economics, Professor of Department of Sociology,
 National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek
 (Uzbekistan)

Barbara GRABINSKA

Ph. D., Associate Professor,
 Department of Finance, Cracow University of Economics
 (Republic of Poland)

Irina DMITRENKO,

Doctor of Economics, Associate Professor,
 Head of Department of Accounting and Auditing,
 SHEI «Banking University» (Ukraine)

Margarita DUNSKA

Doctor of Economics, Professor,
 Deputy Dean of the Faculty of Business, Management
 and Economics of the University of Latvia (Republic of Latvia)

Anzhela KUZNYETSOVA,

Doctor of Economics, Professor,
 Rector of SHEI «Banking University»
 (Ukraine)

Svitlana KUZNETSOVA,

Doctor of Economics, Professor,
 Vice Rector for teaching and methodological work
 of SHEI «Banking University» (Ukraine)

Alexander KUZMENKO,

Doctor of Economics, Professor,
 Head of Department of Economics,
 Enterprise of the Black Sea National University
 named after Petro Mohyla (Ukraine)

Oleg KUKLIN,

Doctor of Economics, Professor, Director
 of Cherkasy State Business-College (Ukraine)

Svetlana MISHCHENKO,

Doctor of Economics, Associate Professor,
 Department of Finance, Banking and Insurance,
 SHEI «Banking University» (Ukraine)

Arvidas PASHKIAVICHUS

Doctor of Social Sciences, Professor,
 Head of Department of Finance Faculty of Economics

Natalia PROKOPENKO,

Doctor of Economics, Professor,
 Vice Rector of the Private higher educational
 institution «European University»,
 Adviser of the Revenue Service of the 1-st rank
 (Ukraine)

Tamara SMOVZHENKO,

Doctor of Economics, Professor,
 SHEI «Banking University» (Ukraine)

Anthony Joseph HABER,

Ph. D., Professor of School of Business,
 Poznan (Republic of Poland)

Konstantin SHEBEKO,

Doctor of Economics, Professor,
 Rector of Polessky State University
 of the National Bank of Belarus (Republic of Belarus)

Editorial office address:

Cherkasy educational-scientific institute of the Higher State Educational Institution «Banking University»
 18028 Cherkasy, V. Chornovol str., 164, tel.: (050) 640-38-84, e-mail: fp@cibs.ubs.edu.ua

ЗМІСТ / CONTENT

<i>Богуславська Світлана Іванівна</i> ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ СТРАТЕГІЙ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ . .	8
<i>Boguslavskaya Svetlana</i> PRINCIPLES OF THE FORMATION OF REGIONAL DEVELOPMENT MARKETING STRATEGIES .	14
<i>Брежнєва-Єрмоленко Ольга Василівна, Халявка Макар Анатолійович</i> ПОДАТКОВЕ НАВАНТАЖЕННЯ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ ЯК ІНДИКАТОР ЕФЕКТИВНОСТІ ЙОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ	16
<i>Brezhnyeva-Yermolenko Olha Khaliavka Makar</i> TAX DISTRIBUTION OF THE BANKING SECTOR AS AN INDICATOR OF THE EFFICIENCY OF ITS FUNCTIONING	22
<i>Жежерун Юлія Володимирівна</i> ФОРМУВАННЯ РЕЗЕРВІВ ЗА КРЕДИТНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ	24
<i>Zhezherun Yuliia</i> FORMATION OF RESERVES FOR CREDIT OPERATIONS OF DOMESTIC BANKS	30
<i>Карчева Ганна Тимофіївна, Булиндін Дмитро Володимирович, Кліщук Юлія Володимирівна, Старинська Марина Юріївна</i> ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	32
<i>Karcheva Anna, Bulindin Dmitry, Klyschuk Yulia, Starynska Marina</i> PROBLEMS AND PROSPECTS OF BANKING SYSTEM DEVELOPMENT OF UKRAINE	40
<i>Клапків Юрій</i> KSZTAŁTOWANIE ŚWIADOMOŚCI UBEZPIECZENIOWEJ NA UKRAINIE I W POLSCE.....	42
<i>Клапків Юрій Миколайович</i> ФОРМУВАННЯ СТРАХОВОЇ СВІДОМОСТІ В УКРАЇНІ І ПОЛЬЩІ.	48
<i>Колодій Сергій Юрійович</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	50
<i>Kolodii Sergii</i> TRANSFORMATION OF THE INSTITUTIONAL ENVIRONMENT OF THE FINANCIAL SECTOR OF ECONOMY OF UKRAINE.....	57
<i>КОЛЯДА Олена Володимирівна, ТРИГУБ Світлана Едуардівна</i> МІСЦЕ УКРАЇНИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ ВІЙСЬКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ	59

<i>Kolyada Olena, Tryhub Svitlana</i> THE PLACE OF UKRAINE IN THE WORLD MARKET OF MILITARY-TECHNOLOGICAL PRODUCTS.....	65
<i>Лісовий Андрій Васильович, Салюмон-Міхеева Катерина Дмитрівна</i> МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	67
<i>Lisovyi Andrii, Saliamon-Mikheieva Kateryna</i> INTER-BUDGETARY RELATIONS IN THE SYSTEM OF STATE REGULATION OF DEVELOPMENT OF RURAL TERRITORIES	74
<i>Міщенко Володимир Іванович, Міщенко Світлана Володимирівна</i> МАРКЕТИНГ ЦИФРОВИХ ІННОВАЦІЙ НА РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ	75
<i>Mishchenko Volodumir, Mishchenko Svitlana</i> MARKETING OF DIGITAL INNOVATION ON THE BANKING SERVICES MARKET.....	80
<i>Омельчук Ярослав Анатолійович, Кочума Інна Юріївна</i> ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ КОМПЛІЄНС-КОНТРОЛЮ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ВПРОВАДЖЕННЯ У БАНКАХ УКРАЇНИ	83
<i>Omelchuk Yaroslav, Kochuma Inna</i> BASIC PRINCIPLES OF ORGANISATION OF AN EFFECTIVE COMPLIANCE CONTROL SYSTEM AND ISSUES WITH THEIR IMPLEMENTATION IN BANKS OF UKRAINE	89
<i>Петренко Вікторія Сергіївна, Карнаушенко Алла Сергіївна</i> СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ З ІНОЗЕМНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ.....	91
<i>Petrenko Victoria, Karnushenko Alla</i> STRATEGIES OF AGRICULTURAL ENTERPRISES DEVELOPMENT WITH FOREIGN INVESTMENTS	98
<i>Пантелєєва Ксенія Олександрівна</i> ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ ЗА УЧАСТІ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.....	100
<i>Pantieliieva Kseniia</i> THEORETICAL PRINCIPLES OF INVESTMENT CREDITING BY INTERNATIONAL FINANCIAL ORGANIZATIONS.....	106
<i>Руденко Микола Вікторович</i> ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ЗМІН НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	108
<i>Rudenko Mykola</i> THEORETICAL BASIS OF INSTITUTIONAL CHANGES IN THE NATIONAL ECONOMY	117

<i>Таньков Костянтин Миколайович, Степчук Оксана Володимирівна</i> МЕТОДОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ЛАНЦЮГІВ ПОСТАЧАННЯ В УМОВАХ ПРОСТОРОВОЇ ПОВ'ЯЗАННОСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ ВІДНОСИН	120
<i>Tankov Konstantin, Stepchuk Oksana</i> SUPPLY CHAINS FORMATION METHODOLOGY IN THE CONDITIONS OF REGIONAL RELATIONS SPATIAL CONNECTIVITY	127
<i>Саєнко Інна Ігорівна</i> АСИМЕТРІЯ ІНФОРМАЦІЇ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА БАНКІВСЬКИЙ СЕКТОР	129
<i>Saenko Inna</i> ASYMETRY OF INFORMATION AND ITS IMPACT ON THE BANKING SECTOR	135
<i>Третяк Наталя Миколаївна</i> УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА З ВИКОРИСТАННЯМ СИСТЕМИ «ОЩАДЛИВОГО ВИРОБНИЦТВА»	137
<i>Tretyak Natalya</i> MANAGEMENT OF COSTS ENTERPRISE WITH THE USE OF THE SYSTEM OF LEAN PRODUCTION	143
<i>Чернова Ольга Вадимівна, Попко Вікторія Михайлівна</i> АНАЛІЗ ФАКТОРІВ РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ	145
<i>Chernova Olga, Popko Viktoriia</i> ANALYSIS OF THE FACTORS OF DEVELOPMENT OF THE STOCK MARKET	151
<i>Христенко Олена Володимирівна, Манжос Станіслав Андрійович</i> ЗАСТОСУВАННЯ БЕНЧМАРКІНГУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	153
<i>Khrystenko Olena, Manzhos Stanislav</i> USE OF BENCHMARKING IN THE COMPANY MANAGEMENT SYSTEM	159
<i>Квасній Марія Миколаївна</i> МОДЕЛЮВАННЯ ДИНАМІКИ ВАЛЮТНОГО РИНКУ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА ОСНОВІ ІНТЕГРУВАННЯ МЕТОДІВ ТЕРМОДИНАМІКИ ТА ФРАКТАЛЬНОГО АНАЛІЗУ	161
<i>Kvasniy Mariia</i> MODELING THE DYNAMICS OF THE FOREIGN EXCHANGE MARKET IN CONDITIONS OF TRANSFORMATION ON THE BASIS OF THE INTEGRATION OF THERMODYNAMICS AND FRACTAL ANALYSIS	167

УДК 339.97

МІСЦЕ УКРАЇНИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ ВІЙСЬКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

КОЛЯДА Олена Володимирівна,

кандидат економічних наук,

доцент кафедри міжнародної економіки

Університету державної фіскальної служби України

e-mail: Kolyada_ov@i.ua

ТРИГУБ Світлана Едуардівна,

студентка

Університету державної фіскальної служби України

e-mail: tryhubsveta@gmail.com

Анотація. Досліджено сучасний стан і динаміку розвитку світового ринку зброї. Виокремлено основних експортерів та імпортерів у цьому сегменті. Проведено оцінку місця України як експортера озброєння на світовий ринок.

Запропоновано напрями підвищення ефективності використання військово-технологічного потенціалу України.

Ключові слова: світовий ринок озброєнь, військово-технологічна продукція, глобалізація, міжнародна економіка, імпортери-експортери зброї.

Аннотация. Исследовано современное состояние и динамику развития мирового рынка оружия. Определены основные экспортеры и импортеры на данном сегменте. Проведена оценка места Украины как экспортера вооружения на мировой рынок. Предложены направления повышения эффективности использования военно-технологического потенциала Украины.

Ключевые слова: мировой рынок вооружения, военно-технологическая продукция, глобализация, международная экономика, импортеры-экспортеры оружия.

Постановка проблеми. Вплив глобалізації на сучасну світову економіку змушує держави посилити захист власних інтересів та їхню національну безпеку. Загалом, цей процес проявляється через зростання військово-економічного потенціалу, підвищення продуктивності оборонно-промислового комплексу та ефективне функціонування на світовому ринку озброєння та військової техніки (ОВТ). Протягом останніх років у цьому сегменті міжнародного ринку спостерігається тенденція до постійного зростання попиту на технології виробництва продукції військового призначення подвійного використання (військові технології), що являється одним із найважливіших аспектів зовнішньої діяльності держави. Необхідно зазначити, що на даному етапі розвитку Україна має певний позитивний досвід здійснення трансферу військових технологій. Значний потенціал нашої держави щодо розвитку цього виду економічних відносин робить експорт військових технологій одним із перспективних напрямів оборонно-промислового комплексу (ОПК) в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Міжнародний ринок озброєнь завжди викликав

підвищений інтерес з боку світової спільноти. Вагомий внесок у дослідження міжнародного трансферу військових технологій зробили як зарубіжні вчені (М. Ханоуз, Т. Джейдер, К. Омає, В. Відяпін), так і вітчизняні: О. Р. Ярема, А. Шевцов, Манчуленко, В. Мунтіян, А. Сухоруков, Г. Удовенко, О. Гончаренко, М. Єрмошенко, Є. Й. Майовець та інші.

Мета дослідження. Метою статті є визначення конкурентної позиції України та аналіз її діяльності на міжнародному ринку військово-технологічної продукції.

Викладення основного матеріалу. Світовий ринок озброєнь та військових технологій – один із найбільш складних секторів світового господарства. Його можна визначити як сукупність економічних відносин між його суб'єктами продажу та купівлі, тобто торгівлі виробленою зброєю на міжнародній арені, що ґрунтується на взаємній згоді, еквівалентності та конкуренції. Саме тут найгостріше проявляється суперництво між державами не тільки за окремі прибутки, потенційних покупців, а й за військово-технічну перевагу та лідерство на глобальному рівні.

На даному етапі розвитку світового господарства спостерігається поступове зростання частки експорту озброєнь та послуг військового призначення у загальносвітовому масштабі, про що свідчать дані Стокгольмського міжнародного інституту проблем миру (SIPRI). Крім того, світова торгівля зброєю сягнула найвищих масштабів із часу завершення холодної війни. Так, за даними останнього щорічного звіту «СІПРІ: Озброєння, роззброєння та міжнародна безпека», загальний обсяг продажу озброєння 2016 року становив 374,8 млрд дол. США. У порівнянні до попереднього року цей показник зріс на 1,9%. П'ять найбільших експортерів

зброї – США, Росія, Китай, Франція і Німеччина, які забезпечують 74% міжнародних поставок озброєння [1] (табл. 1).

Дані таблиці свідчать про безперечне лідерство вищезгаданих країн та їхню стійку позицію на світовому ринку озброєння понад десять років. Лідером у світі з торгівлі зброєю є США – країна забезпечує 33% поставок. Між тим, протягом останніх п'яти років обсяг продаваної зброї США збільшився на 21%. Інші країни, що входять до першої п'ятірки, розміщуються із такими результатами: частка Росії на ринку становить 23%, Китай довів свою частку на ринку озброєнь до 6,2%, Франція – до 6%, а ФРН – до 5,6%.

Таблиця 1

Розподіл світового ринку озброєнь за експортерами

Країна-експортер	Частка військового експорту, %		
	2002–2006 рр.	2007–2012 рр.	2012–2016 рр.
США	30,2	30	33
Росія	28,9	24	23
Китай	2,0	3,8	6,2
Франція	8,3	6,9	6,0
Німеччина	8,6	9,4	5,6

Примітка. Розроблено авторами за даними [1–3].

Основними світовими покупцями зброї є країни Азії та Океанії, а також держави Середнього і Близького Сходу. Найбільші імпортери зброї – Індія і Саудівська Аравія. Також в десятку входять Китай, ОАЕ, Австралія, Туреч-

чина, Пакистан, В'єтнам, США, Південна Корея [1] (рис. 1).

На Азію та Океанію загалом припадає близько 46% глобального імпорту озброєнь, тоді як на охоплений конфліктами Близький Схід – 25%.

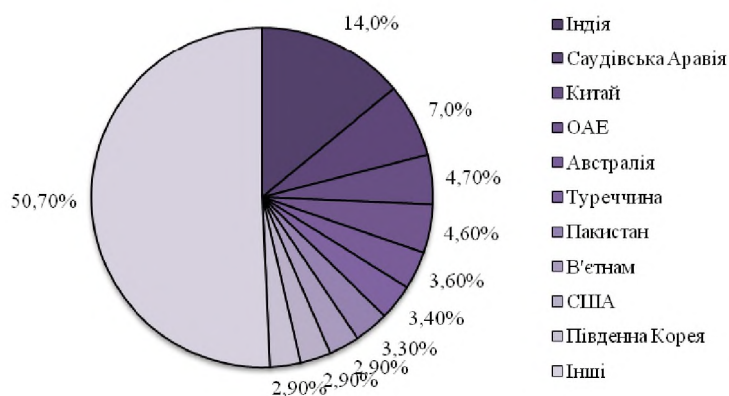

Рис. 1. Найбільші світові імпортери зброї

Примітка. Розроблено авторами за даними [1].

Підвищення попиту Індії дослідники пояснюють тим, що в самій країні не надто розвинуте виробництво зброї, на відміну від суперника Китаю. Зростання потреб В'єтнаму пояснюють територіальними суперечками у Південно-Китайському морі. Сучасні тенденції розвитку світового ринку ОВТ свідчать про постійне зрос-

тання впливу передання військових технологій на відносини держав у галузі військово-технологічної співпраці, що відкриває додаткові експортні перспективи перед Україною. У країні є значні ресурси та потенціал виробляти конкурентоздатну та безаналогову у світі продукцію. Ринок озброєнь чи не єдиний, на якому Україна

поки що займає лідируючі позиції у світі, а саме: входить у десятку найбільших країн – експортерів зброї за даними СІПРІ (рис. 2).

На даному етапі розвитку Україна займає 2,6% ринку військового експорту і посідає 9-те

місце в десятці найбільших світових експортерів зброї. Протягом незалежності місце України у списку світових експортерів зброї є більш-менш стабільним: найвище – шосте (1998 і 1999 рр.), найнижче – чотирнадцяте (2008 р.).

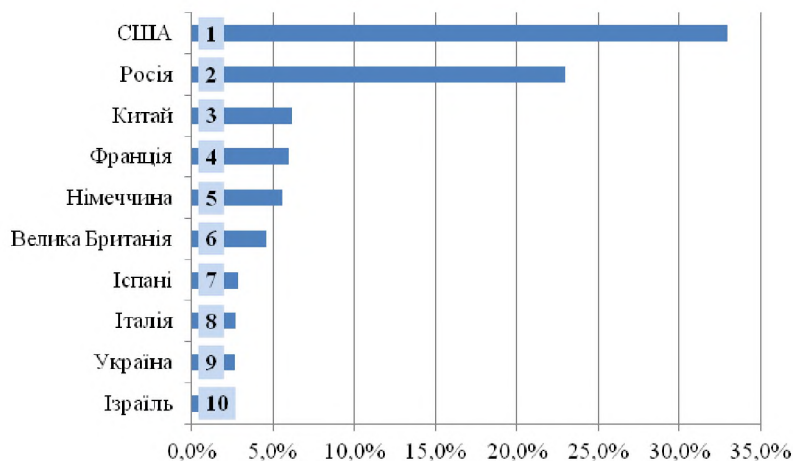

Рис. 2. Місце України у світовому рейтингу країн – експортерів зброї

Примітка. Розроблено авторами за даними [1].

Розміщення України на передових позиціях у рейтингу забезпечене, перш за все, наявністю розгалуженої мережі науково-дослідних центрів. Українські науково-дослідні інститути брали участь у розробленні 17-ти із 21 «критичних технологій», які розроблялися у складі СРСР. Великий попит на міжнародному ринку ОВТ мають надлишки озброєнь, які залишилися від збройних сил колишнього СРСР в Україні. Саме ці успадковані військові технології досить довгий час тримали Україну на провідних позиціях серед світових експортерів зброї [4, с. 336].

Згідно з даними ЗСУ, з 2005 до 2014 рр. було розпродано військового майна, техніки та зброї на суму майже 2 млрд грн. Протягом тих років було продано 832 танки, 232 вертольоти, 202 літаки, 714 БМП і БТР, 4 930 автомобілів, 28 555 одиниць ракетно-артилерійського озброєння, 1 млн 824 тис. одиниць стрілецької зброї та боєприпасів – на 560 млн грн [5]. За даними звітів SIPRI щодо світового експорту зброї, навпроти більшості українських контрактів на продаж можна було побачити позначку – second hand. Переважна більшість того, що лишилося, потребувало ремонту або списання. Такі дії сприяли розташуванню України на 12-й позиції в рейтингу СІПРІ 2014 року.

Як результат, в Україні фактично не залишилося радянських запасів. А тому, щоб утримати позиції на світовому ринку ОВТ, українському ОПК довелося нарощувати виробництво нової техніки та озброєнь.

Першочергову роль у цьому відіграв, створений 2010 року державний концерн «Укроборонпром», що об'єднує понад ста підприємств українського ВПК, які займаються виробництвом військово-технологічної продукції, у тому числі: «Укрспецекспорт», «Укроборонсервіс», «Укрінмаш», «Спецтехноекспорт», «Промоборонекспорт», спеціалізовані зовнішньоторговельні фірми «Прогрес», і «Таско-експорт». Основними завданнями цього концерну є розроблення і виробництво, а також продаж української зброї за кордон [4, с. 337].

Звичайно ж розвиток цього концерну потребував збільшення видатків з українського бюджету на його утримання. Особливо значні зміни відбулися у період з 2014 до 2016 року, коли видатки на розвиток озброєння та військової техніки ЗСУ зросли майже в дев'ять разів (рис. 3).

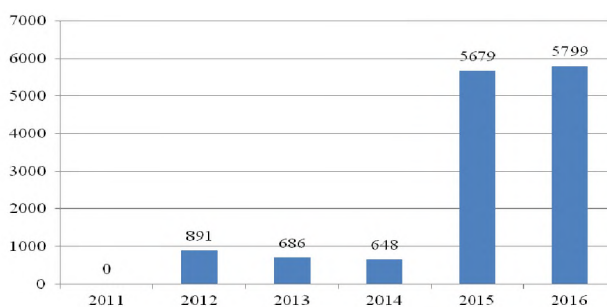

Рис. 3. Видатки Міністерства оборони України на розвиток озброєння та військової техніки ЗСУ, млн грн

Примітка. Розроблено авторами за даними [6].

Збільшення видатків однозначно посприяло великому стрибку вперед із розширення виробничої діяльності військово-технологічного призначення. За останні три роки ДК «Укроборонпром» створив десятки новітніх зразків озброєння.

Протягом цього періоду, транспортний літак Ан-132D довів повну незалежність української авіабудівної галузі від Росії, безпілотний міні-БТР «Фантом» став наочною демонстрацією перспективних розробок українського оборонного комплексу. З 2014 року були розроблені нові модулі для бронетехніки, ракети, артилерійські системи (в тому числі, залпового вогню), безпілотники та радіолокаційні системи [7].

Одним із останніх досягнень «Укроборонпрому» є гідне представлення України на щорічній Міжнародній виставці IDEX. На початку 2017 року Україна продемонструвала таку продукцію, вироблену 2016 року: БТР-4 з новим бойовим модулем зі спареними 30-мм гарматами; протитанкові комплекси «Корсар» і «Стугна-П» та інші високоточні боеприпаси від ДержКББ «Луч»; артилерійський керований боеприпас «КВІТНИК»; багатоцільовий транспортний засіб «Фантом» в оновленій версії (розробку супроводжує компанія «Спецтехноекспорт»), який посів друге місце на виставці; бойова колісна машина «Дозор-Б»; машина розвідки для артилерійських підрозділів на базі «Барс-8» (розробку супроводжує компанія «Укроборонсервіс»); бойовий модуль «Тайпан»; безпі-

лотні комплекси Anser, Patriot R2 і «Лелека-100». Також значна частина українського ОПК була представлена макетами та презентаційними матеріалами. Серед них – лінійка бронетехніки, катерів, дизельних двигунів, високочастотних генераторів, радіолокаційних станцій [8].

Загалом, за останні три роки підприємства – учасники ДК «Укроборонпром» передали 15 903 одиниці озброєння та військової техніки для української армії. З 2014 по 2016 рік ЗСУ посилилися на 5 281 одиниць нової та модернізованої техніки, 7 164 одиниці відновленої та відремонтованої техніки, а також було передано 3 458 одиниць ЗПІ, вузлів та агрегатів [9].

У світових поставках української зброї географія досить широка. Більша частина експортних поставок військової продукції направлена у країни із недосить розвиненим власним ОПК, а саме: Південний Судан, Таїланд, Нігерія, ОАЕ, Індонезія, Демократична Республіка Конго, Ефіопія тощо. Так, наприклад, лише до Таїланду протягом останніх трьох років надійшло 86 одиниць військової техніки, до Нігерії – 53 одиниці. Високими поставками відзначилися 2016 року Об'єднані Арабські Емірати, які отримали від України 108 бойових броньованих машин.

Крім цього, п'ять військових літаків у 2014 році було експортовано до Хорватії, один – до Чаду; шість бойових вертольотів були продані до Білорусі, ще два – до Нігерії, а 2015-го п'ять надійшли до Судану [11] (табл. 2).

Таблиця 2

Обсяги міжнародних передач окремих видів важкого озброєння, здійснених Україною у 2014–2016 роках

Озброєння	2014 рік		2015 рік		2016 рік	
	Держава кінцевого споживача	К-сть	Держава кінцевого споживача	К-сть	Держава кінцевого споживача	К-сть
Бойові танки	Ефіопія Нігерія	11 12	Ефіопія Нігерія Таїланд	4 11 5	ДР Конго Таїланд	25 10
Бойові броньовані машини	США Таїланд Нігерія	1 17 10	Таїланд	20	Таїланд Індонезія ОАЕ	34 5 108
Артилерійські системи великого калібру	Нігерія	6	Нігерія	12	-	-
Бойові літаки	Хорватія Чад	5 1	-	-	-	-
Бойові вертольоти	Білорусь Нігерія	6 2	Південний Судан	5	-	-
Військові кораблі	Китай	1	-	-	Індонезія	3
Ракети і ракетні пускові установки	Алжир	18	Індонезія	2	Польща	40

Примітка. Розроблено авторами за даними [10].

Окремої уваги потребує питання, якими типами української зброї цікавляться у США, Канаді, Німеччині, Туреччині та Китаї, які й самі є лідерами у виробництві зброї.

Згідно з даними Державної служби експортного контролю України, протягом трьох попередніх років США закуповували в Україні переважно карабіни та гвинтівки, придбавши за цей час трохи більше ніж 30 000 одиниць такої зброї. Крім того, Америка цікавилася вітчизняними переносними протитанковими гранатомета-

ми, переносними керованими протитанковими ракетами та переносними зенітно-ракетними комплексами (ПЗРК), хоча загальна кількість таких закупівель становить близько 100 на рік.

Канада за цей час придбала в Україні лише трохи більше ніж 10 000 одиниць гвинтівок і карабінів, Німеччина купила в нас рівно 10 ПЗРК, а Туреччина придбала менш ніж 50 легких кулеметів і чотири пістолети. Щодо Китаю, то 2014-го він придбав в Україні один військовий корабель (який може бути й катером) [11] (табл. 3).

Таблиця 3

Обсяги міжнародних передач окремих категорій легких озброєнь, здійснених Україною у 2014–2016 роках

Категорія / підкатегорія стрілецької зброї та легких озброєнь	2014 рік		2015 рік		2016 рік	
	Держави – кінцеві споживачі	К-сть	Держави – кінцеві споживачі	К-сть	Держави – кінцеві споживачі	К-сть
Стрілецька зброя	ДР Конго	6				
	Молдова	2				
	Перу	580				
	США	10 166	ОАЕ	2	Туреччина	4
	Грузія	100	Перу	4	США	10 000
	Канада	10 400	США	10 000	Монголія	10
	Чехія	5 000	Замбія	2 665		
	Уганда	3 000				
	Південний Судан	830				
Легкі озброєння	Південний Судан	62	США	89	Південний Судан	88
	Білорусь	1	Білорусь	18	США	25
Переносні зенітно-ракетні комплекси			США	229		
	Німеччина	10	ОАЕ	16	-	-

Примітка. Розроблено авторами за даними [10].

Загалом у грошовому вираженні український експорт 2016 року становив 528 млн дол. США, 2015-го – 347 млн дол. США, а 2014-го – 640 млн дол. США. Якщо порівнювати з експортом країн-лідерів, що входять у трійку найбільших експортерів зброї, то перспективи нашої країни є не досить втішними.

Так, 2016 року експорт зброї США становив 9 849 млн дол. США, у Росії – 6 423 млн дол. США, у Китаї – 2 123 млн дол. США. Навіть Італія, яка лише на одну позицію вище, ніж Україна у рейтингу SIPRI, має значно кращий показник експорту, який становить 802 млн дол. США [12].

Висновки. Отже, незважаючи на досить високий військово-промисловий потенціал, Україні є ще куди прагнути в розвитку експортної діяльності зброєю та розширенні частинки на світовому ринку ОВТ. Для нарощення військового експорту та збереження передових позицій українського ОПК на міжнародній арені потрібно, перш за все, удосконалити коопераційні і виробничо-технологічні зв'язки з іншими країнами, забезпечити стабільне інвестування підприємств – виробників військових технологій, а також підвищити її конкурентоспроможність продукції, налагодити канали надійного постачання та збуту.

Список використаних джерел

1. SIPRI YEARBOOK 2016. Armaments, Disarmament and International Security [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <https://www.sipri.org/sites/default/files/2017-09/yb17-summary-eng.pdf>.
2. SIPRI YEARBOOK 2012. Armaments, Disarmament and International Security [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <https://www.sipri.org/sites/default/files/2016-03/SIPRIYB12Summary.pdf>.

3. SIPRI YEARBOOK 2006. Armaments, Disarmament and International Security [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <https://www.sipri.org/sites/default/files/2016-03/YB06mini.pdf>.
4. Черницька Т. Конкурентні позиції України на світовому ринку військово-технологічної продукції / Тетяна Черницька // Економічний аналіз. – 2013. – № 12.
5. Сампан І. Аналіз: Як Українська армія опинилася на 30 місці рейтингу армій світу [Електронний ресурс] / Ірина Сампан // Військовий навігатор України. – 2017. – Режим доступу до ресурсу : <https://wartime.org.ua/34623-reyting-army-svtu-yak-ukrayina-opinilasya-na-30-msc.html>.
6. Аналіз видатків сектору оборони в Україні: 2006–2016 роки [Електронний ресурс] // Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України. – 2017. – Режим доступу до ресурсу : https://feao.org.ua/wpcontent/uploads/2017/06/FEAO_Sektor_oborony_A5_02_web_color.pdf.
7. «Фантом», «Тайпан», «Горлиця», – в «Укроборонпромі» розповіли про новітнє озброєння для відповіді на виклики гібридної війни [Електронний ресурс] // ЦЕНЗОР.НЕТ. – 2017. – Режим доступу до ресурсу : https://ua.censor.net.ua/news/453699/fantom_tayipan_gorlytsya_v_ukroboronpromi_rozpovily_pro_novitnye_ozbroyennya_dlya_vidpovid_i_na_vyklyky.
8. IDEX-2017: Україна вчергове на світовому бієнале озброєнь [Електронний ресурс] // Defense express. – 2017. – Режим доступу до ресурсу : <https://defence-ua.com/index.php/statti/2430-idex-2017-ukrayina-vcherhove-na-svitovomu-biyenale-ozbroyen>.
9. Виклики гібридної війни: головні розробки «Укроборонпрому» за три роки [Електронний ресурс] // 5 телеканал. – 2017. – Режим доступу до ресурсу : <https://www.5.ua/ukrayina/vyklyky-hibrydnoi-viiny-holovni-rozrobky-ukroboronpromu-za-try-roky-infohrafika-154020.html>.
10. Інформація про обсяги міжнародних передач окремих категорій озброєнь, здійснених Україною у 2014, 2015, 2016 роках // Державна служба експортного контролю. – Режим доступу до ресурсу : http://www.dsecu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=53195&cat_id=51343.
11. До яких країн Україна експортує зброю? [Електронний ресурс] // Українська асоціація власників зброї. – 2017. – Режим доступу до ресурсу : <https://zbroya.info/uk/blog/14221-do-iakikh-krayin-ukrayina-eksportuie-zbroiu/>.
12. Рейтинг стран мира по экспорту вооружений в 2000–2016 гг. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : <http://svspb.net/sverige/eksport-vooruzhenija.php>.

JEL Classification F 10

THE PLACE OF UKRAINE IN THE WORLD MARKET OF MILITARY-TECHNOLOGICAL PRODUCTS

KOLYADA Olena

*Ph. D. in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of International Economics
of the University of the State Fiscal Service of Ukraine*

TRYHUB Svitlana,

*student,
University of the State Fiscal Service of Ukraine*

Abstract. *The current state and dynamics of the world arms market development are investigated. Selected key exporters and importers in this segment. An estimation of the place of Ukraine as an exporter of weapons on the world market is carried out. Proposed ways to increase the efficiency of the use of military-technological potential of Ukraine.*

Keywords: *the global arms market, military technology products, globalization, international economics, arms importers and exporters.*

At this stage of development of world economy there has been a gradual increase in the share of export of arms and military services, as evidenced by the data of the Stockholm international Institute of world problems (SIPRI). The five largest arms exporters are the US, Russia, China, France and Germany, which provide 74% of all international arms supplies.

The biggest importers of weapons – India and Saudi Arabia. Also the top ten includes China, UAE, Australia, Turkey, Pakistan, Vietnam, USA, South Korea.

At this stage of development, Ukraine occupies 2.6% of the military export market and ranks 9th in the top ten largest arms exporters in the world.

Most of the exports of military goods is directed to countries with poorly developed private defence industry: South Sudan, Thailand, Nigeria, UAE, Indonesia, Democratic Republic of the Congo, Ethiopia and others. For example, over the past three years Thailand received 86 pieces of military equipment, Nigeria – 53 pieces. High supply distinguished in 2016 in the United Arab Emirates, which has received from Ukraine 108 armoured fighting vehicles.

Special attention requires the question of what types of Ukrainian weapons the United States,

Canada, Germany, Turkey and China are interested in, who are leaders in the production of weapons.

According to the data of the State service of export control of Ukraine, for the past three years, the US mostly bought carbines and rifles in Ukraine, having purchased a little more than 30,000 units of this weapon during this time. Canada during this time has acquired slightly more than 10,000 units of Ukrainian rifles and carbines, Germany have bought exactly 10 portable anti-aircraft missile systems, and Turkey gained less than 50 light machine guns and 4 pistols. Regarding China, while 2014 it purchased from Ukraine a military ship (which may be a boat).

In general, in monetary terms, Ukrainian exports in 2016 amounted to 528 million dollars USA. Compared with the export of the leaders of the three largest arms exporters, the prospects of our country are not quite comforting. In 2016, the export of US weapons amounted to \$ 9849 million. In the United States, in Russia – 6423 million dollars. USA, in China – 2123 million dollars USA.

Thus, despite of the relatively high military-industrial potential, Ukraine is still room for improvement in the export of weapons and expanding share of the global market of AME.

References

1. SIPRI YEARBOOK 2016. Armament, Disarmament and International Security. www.sipriyearbook.org. Retrieved from <https://www.sipri.org/sites/default/files/2017-09/yb17-summary-eng.pdf>.
2. SIPRI YEARBOOK 2012. Armament, Disarmament and International Security. www.sipriyearbook.org. Retrieved from <https://www.sipri.org/sites/default/files/2016-03/SIPRIYB12Summary.pdf>.

3. SIPRI YEARBOOK 2006. Armament, Disarmament and International Security. www.sipriyearbook.org. Retrieved from <https://www.sipri.org/sites/default/files/2016-03/YB06mini.pdf>.
4. Chernytska, T. (2013). Konkurentni pozytsii Ukrainy na svitovomu rynku viiskovo-tekhnologichnoi produktsii [Competitive position of Ukraine in the world market of military-technological products]. *Ekonomichnyi analiz – Economic analysis*, № 12 [in Ukrainian].
5. Sampan, I. (2017). Analiz: Yak Ukrainska armii opynylasia na 30 misti reitynhu armii svitu [Analysis: How the Ukrainian Army was on the 30th rank of the world's armies]. *Viiskovy navihator Ukrainy – Military Navigator of Ukraine*. Retrieved from <https://wartime.org.ua/34623-reyting-army-svtu-yak-ukrayina-opinilasya-na-30-msc.html> [in Ukrainian].
6. Analiz vydatkiv sektoru oborony v Ukraini: 2006–2016 roky [Analysis of expenditures of the defense sector in Ukraine: 2006–2016]. (2017). *Ofis z finansovoho ta ekonomichnoho analizu u Verkhovni Radi Ukrainy – Financial and Economic Analysis Office of the Verkhovna Rada of Ukraine*. Retrieved from https://feao.org.ua/wpcontent/uploads/2017/06/FEAO_Sektor_oborony_A5_02_web_color.pdf [in Ukrainian].
7. «Fantom», «Taipan», «Horlytsia», – v «Ukroboronpromi» rozpovily pro novitnie ozbroiennia dlia vidpovidni na vyklyky hibrydnoi viiny [«Phantom», «Taipan», «Gorlitsa» – in «Ukroboronprom» talked about the latest weapons to respond to the challenges of the hybrid war]. (2017). Retrieved from https://ua.censor.net.ua/news/453699/fantom_tayipan_gorlytsya_v_ukroboronpromi_rozpovily_pro_novitnye_ozbroyennya_dlya_vidpovidni_na_vyklyky [in Ukrainian].
8. IDEX-2017: Ukraina vcherhove na svitovomu bienale ozbroien [IDEX-2017: Ukraine on the World Biennale of Arms]. (2017). *defence-ua.com*. Retrieved from <https://defence-ua.com/index.php/statti/2430-idex-2017-ukrayina-vcherhove-na-svitovomu-biyenale-ozbroyen> [in Ukrainian].
9. Vyklyky hibrydnoi viiny: holovni rozrobky «Ukroboronpromu» za try roky [Challenges of the hybrid war: the main developments of «Ukroboronprom» in three years]. (2017). Retrieved from <https://www.5.ua/ukrayina/vyklyky-hibrydnoi-viiny-holovni-rozrobky-ukroboronpromu-za-try-roky-infohrafika-154020.html> [in Ukrainian].
10. Informatsiia pro obsiahy mizhnarodnykh peredach okremykh katehoriy ozbroien, zdiisnennykh Ukrainoiu u 2014, 2015, 2016 rokakh [Information on volumes of international transfers of certain arms categories made by Ukraine in 2014, 2015, 2016]. *Derzhavna sluzhba eksportnoho kontroliu – State Service for Export Control*. Retrieved from http://www.dsecu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=53195&cat_id=51343 [in Ukrainian].
11. Do yakykh krain Ukraina eksportuie zbroiu? [To which countries does Ukraine export arms?]. (2017). *Ukrainska asotsiatsiia vlasnykh zbroi – Ukrainian Association of Owners of Weapons*. Retrieved from https://zbroya.info/uk/blog/14221_do-iaikikh-krayin-ukrayina-eksportuie-zbroiu/ [in Ukrainian].
12. Reyting stran mira po eksportu vooruzheniy v 2000–2016 gg [World rankings for arms exports in 2000–2016]. Retrieved from <http://svspb.net/sverige/eksport-vooruzheniya.php> [in Russian].